

Mål C-646/20

Sammanfattning av begäran om förhandsavgörande enligt artikel 98.1 i domstolens rättegångsregler

Datum för ingivande:

1 december 2020

Domstol som begär förhandsavgörande:

Bundesgerichtshof (Tyskland)

Datum för beslutet att begära förhandsavgörande:

28 oktober 2020

Klagande:

Senatsverwaltung für Inneres und Sport, Landesamtsaufsicht

Motpart:

TB

Saken i målet vid den nationella domstolen

Förordning nr 2201/2003 (Bryssel IIa-förordningen) – Begreppet ”dom” – Privat äktenskapsskillnad – Erkännande i en annan medlemsstat

Föremål och rättslig grund för begäran om förhandsavgörande

Tolkning av unionsrätten, artikel 267 FEUF

Tolkningsfrågor

1. Utgör upplösning av äktenskap enligt artikel 12 i det italienska lagdekretet (decreto-legge) nr 132 av den 12 september 2014 (lagdekret nr 132/2014) ett avgörande rörande äktenskapsskillnad, i den mening som avses i Bryssel IIa-förordningen?

2. För det fall att fråga 1 besvaras nekande: Ska upplösning av äktenskap enligt artikel 12 i det italienska lagdekretet (decreto-legge) nr 132 av den

12 september 2014 (lagdekret nr 132/2014) hanteras i enlighet med Bryssel IIa-förordningens artikel 46 om officiella handlingar och överenskommelser?

Anförda unionsrättsliga bestämmelser

Rådets förordning (EG) nr 2201/2003 av den 27 november 2003 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar samt om upphävande av förordning (EG) nr 1347/2000 (EUT L 338, 2003, s. 1, nedan kallad Bryssel IIa-förordningen), särskilt artiklarna 1.1 a, 2.4, 21.1 och 46

Anförda nationella bestämmelser

Personenstandsgesetz (lagen om civilrättslig ställning) (nedan kallad PStG), särskilt 16 § stycke 1 första meningen led 3

Gesetz über das Verfahren in Familiensachen und in den Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit (lagen om förfarandet i familjemål och i mål om frivillig rättsvård) (nedan kallad FamFG), särskilt 97 § punkt 1 andra meningen och 107 § punkt 1 första meningen

Italienskt lagdekret nr 132 av den 12 september 2014, omvandlat till lag nr 162 av den 10 november 2014, särskilt artikel 12

Kort redogörelse för de faktiska omständigheterna och förfarandet

- 1 TB har tyskt och italienskt medborgarskap, medan hennes make enbart är italiensk medborgare. Makarna ingick äktenskap i Berlin (Tyskland) den 20 september 2013, vilket registrerades i äktenskapsregistret.
- 2 Den 30 mars 2017 infann de sig på folkbokföringskontoret (Ufficio di Stato Civile) i Parma (Italien) och förklarade att de inte hade underåriga barn eller vårdbehövande, svårt funktionsnedsatta eller ekonomiskt beroende myndiga barn, att de inte avsåg att ingå några överenskommelser om egendomsöverföring samt att de önskade ansöka om äktenskapsskillnad i samförstånd. De bekräftade därefter personligen denna förklaring vid folkbokföringskontoret den 11 maj 2017. Den 15 februari 2018 kom de återigen till folkbokföringskontoret, hänvisade till sina förklaringar av den 30 mars 2017 och förklarade att de önskade få äktenskapet upplöst, vilket inte hade anhängiggjorts genom förfarande. Efter det att makarna hade bekräftat förklaringarna gentemot Parmas folkbokföringskontor den 26 april 2018, utfärdade kontoret den 2 juli 2018 ett intyg i enlighet med artikel 39 i förordning nr 2201/2003 till TB. I detta intyg bekräftas äktenskapsskillnad med verkan från och med den 15 februari 2018.

- 3 TB vände sig till behörigt folkbokföringskontor i Berlin för att äktenskapsskillnaden skulle registreras i det tyska äktenskapsregistret. Detta folkbokföringskontor hyser dock tvivel om det krävs ett erkännande enligt 107 § FamFG innan registrering kan göras, och hänsköt därför ärendet till förstainstansdomstolen (Amtsgericht) för avgörande. Genom beslut av den 1 juli 2019 instruerade Amtsgericht folkbokföringskontoret att den utomrättsliga privata äktenskapsskillnad som erhöles den 15 februari 2018 inte fick införas i äktenskapsregistret förrän den hade erkänts av behörig myndighet enligt 107 § punkt 1 första meningen FamFG.
- 4 TB:s överklagande av Amtsgerichts beslut av den 1 juli 2019 vann bifall. Den regionala överdomstolen (Kammergericht) ändrade Amtsgerichts beslut och instruerade folkbokföringskontoret om att det inte var något krav att behörig myndighet först erkände den äktenskapsskillnad som meddelats i Italien för att detta skulle kunna registreras i äktenskapsregistret.
- 5 Senatsverwaltung für Inneres und Sport, som är behörig myndighet med tillsynsansvar över folkbokföringskontoren, överklagade detta beslut till Bundesgerichtshof (Federala högsta domstolen, Tyskland) och yrkade på en återgång till det beslut som slagits fast i Amtsgericht.

Kort redogörelse för grunden till begäran om förhandsavgörande

- 6 Målet gäller frågan om en privat äktenskapsskillnad som har erhöles i Italien genom makarnas samstämmiga förklaringar inför en tjänsteman i civilståndsärenden kan registreras i det tyska äktenskapsregistret utan något ytterligare erkännandeförfarande.
- 7 Enligt tysk rätt ska äktenskapsregistret kompletteras och korrigeras genom följdregistreringar och hänvisningar, bland annat i händelse av äktenskapsskillnad (16 § punkt 1 första meningen led 3 PStG). Detta kan även ske på grundval av ett slutligt avgörande i ett annat land. Ett avgörande om äktenskapsskillnad i ett annat land kan endast erkännas om den behöriga myndigheten har slagit fast att villkoren för erkännande föreligger (107 § FamFG).
- 8 Erkännandeförfarande krävs dock inte om det föreligger en dom, i den mening som avses i artikel 21.1 i Bryssel IIa-förordningen (97 § punkt 1 andra meningen FamFG). I så fall erkänns avgörandet i Tyskland utan krav på något särskilt förfarande. Det räcker i så fall att ett intyg enligt artikel 39 i Bryssel IIa-förordningen uppvisas för att äktenskapsskillnaden ska registreras i äktenskapsregistret.
- 9 Enligt de uppgifter som lämnats av den hänskjutande domstolen är det italienska rättsläget som följer: På grundval av det italienska lagdekretet (decreto-legge) nr 132 av den 12 september 2014 (nedan kallat lagdekret nr 132/2014), omvandlat till lag nr 162 av den 10 november 2014, behöver makar inte längre vända sig till

domstol för att få äktenskapsskillnad, utan kan också välja att skilja sig enbart på grundval av överenskommelse.

- 10 Makarna kan antingen ingå överenskommelse om äktenskapsskillnad i närvaro av sina advokater enligt vissa villkor som är närmare angivna i lagen (artikel 6 i lagdekret nr 132/2014) eller också, som i förevarande fall, ingå överenskommelse om äktenskapsskillnad – även utan advokathjälp – inför den lokala borgmästaren i egenskap av högsta ansvarig tjänsteman i civilståndsärenden i enlighet med artikel 12.1 i lagdekret nr 132/2014, vilken trädde i kraft den 12 december 2014, förutsatt att det inte finns underåriga barn eller rättsinkapabla, svårt funktionsnedsatta eller ekonomiskt beroende myndiga barn (reglerat genom artikel 12.2 i lagdekret nr 132/2014). Tjänstemannen i civilståndsärenden tar emot makarnas personliga förklaringar, som inte får inkludera några egendomsöverföringar, och uppmanar makarna att återkomma för att bekräfta överenskommelsen tidigast 30 dagar efter det att dessa förklaringar har lämnats (artikel 12.3 i lagdekret nr 132/2014). Under perioden från och med att förklaringarna avges och fram till dess att de bekräftas har tjänstemannen i civilståndsärenden möjlighet att pröva sanningshalten i makarnas förklaringar (t.ex. att det inte finns några vårdbehövande barn), medan makarna får möjlighet att tänka igenom sitt beslut och eventuellt fatta ett annat beslut. Om de bekräftar sin överenskommelse ersätter detta ett domstolsbeslut.
- 11 Frågan är om en äktenskapsskillnad som har erhållits enligt italiensk rätt genom makarnas samstämmiga förklaringar inför en tjänsteman i civilståndsärenden omfattas av Bryssel IIa-förordningens tillämpningsområde. Om denna fråga ska besvaras nekande, så är Standesamtsaufsichts överklagande berättigat och den behöriga myndigheten måste i så fall först erkänna en äktenskapsskillnad som har erhållits i Italien för att den ska kunna registreras i det tyska äktenskapsregistret.
- 12 I doktrinen har denna fråga besvarats på olika sätt. Den hänskjutande domstolen lutar dock åt att besvara frågan nekande eftersom någon domstol inte har medverkat konstitutivt i detta fall. Svaret på denna fråga är avhängigt av hur begreppet ”dom” som används i Bryssel IIa-förordningen ska tolkas.
- 13 Med ”dom” avses enligt artikel 2.4 i Bryssel IIa-förordningen varje avgörande rörande äktenskapsskillnad, hemskillnad eller annullering av äktenskap som har meddelats av en domstol i en medlemsstat, liksom varje avgörande i frågor som rör föräldraansvar som har meddelats av en sådan domstol, oavsett avgörandets benämning, såsom dom, förordnande eller beslut. Med ”domstol” avses enligt artikel 2.1 i Bryssel IIa-förordningen samtliga myndigheter i medlemsstaterna som är behöriga i frågor som omfattas av förordningens tillämpningsområde. Av detta följer visserligen att det krävs ingripande av en statlig myndighet för att det ska kunna vara tal om ett avgörande. Det går dock inte att dra några tvingande slutsatser om vilken typ av ingripande det ska vara. Formuleringen ”avgörande som meddelats” indikerar dock att den statliga myndighetens medverkan i samband med äktenskapsskillnad är konstitutiv och inte enbart handlar om registrering.

- 14 Domstolen har hittills enbart indirekt behandlat frågan om privat äktenskapsskillnad omfattas av Bryssel IIa-förordningens tillämpningsområde (se dom av den 20 december 2017, Sahyouni, C-372/16, EU:C:2017:988).
- 15 Frågan i detta mål gällde om en äktenskapsskillnad som hade meddelats av en religiös domstol i Syrien efter en ensidig förklaring skulle anses omfattas av det materiella tillämpningsområdet för rådets förordning (EU) nr 1259/2010 av den 20 december 2010 om genomförande av ett fördjupat samarbete om tillämplig lag för äktenskapsskillnad och hemskillnad (EUT L 343, 2010, s. 10, nedan kallad Rom III-förordningen). Domstolen slog fast att en sådan privat äktenskapsskillnad inte utgör ”äktenskapsskillnad”, i den mening som avses i artikel 1.1 i Rom III-förordningen. Privat äktenskapsskillnad utesluts visserligen inte uttryckligen från förordningens tillämpningsområde. Rom III-förordningens hänvisningar till ingripande av en ”domstol” och ett ”förfarande” visar emellertid att den uteslutande avser äktenskapsskillnad som meddelats av en statlig domstol eller av en myndighet, eller under denna myndighets kontroll (dom av den 20 december 2017, Sahyouni, C-372/16, EU:C:2017:988, punkt 39). Det materiella tillämpningsområdet i Rom III-förordningen och Bryssel IIa-förordningen bör överensstämma, så att begreppet ”äktenskapsskillnad” definieras på samma sätt i de båda förordningarna.
- 16 De mål som eftersträvas med Rom III-förordningen bedöms vara ett fördjupat samarbete mellan deltagande medlemsstater om tillämplig lag för äktenskapsskillnad och hemskillnad (dom av den 20 december 2017, Sahyouni, C-372/16, EU:C:2017:988, punkt 44). I de medlemsstater som deltog i detta fördjupade samarbete när förordningen antogs var det endast offentliga organ som fick anta rättsligt giltiga beslut på området. Det finns således anledning att anta att unionslagstiftaren endast avsåg situationer när äktenskapsskillnad meddelades antingen av en statlig domstol eller en myndighet, eller under denna myndighets kontroll (dom av den 20 december 2017, Sahyouni, C-372/16, EU:C:2017:988, punkt 45). Efter antagandet av Rom III-förordningen har visserligen ett flertal medlemsstater i sina rättsordningar inkluderat möjligheten att äktenskapsskillnad kan meddelas utan ingripande av en statlig myndighet, men en inkludering av privata äktenskapsskillnader i tillämpningsområdet för denna förordning skulle ändå kräva sådana anpassningar som enbart ankommer på unionslagstiftaren. Mot bakgrund av den definition av begreppet ”äktenskapsskillnad” som ges i Bryssel IIa-förordningen framgår det av de mål som eftersträvas med Rom III-förordningen att tillämpningsområdet för denna endast omfattar äktenskapsskillnad som meddelats av en statlig domstol eller en myndighet, eller under denna myndighets kontroll (dom av den 20 december 2017, Sahyouni, C-372/16, EU:C:2017:988, punkt 48).
- 17 Även om detta innebär att domstolen har gjort en tolkning av begreppet ”äktenskapsskillnad” i Rom III-förordningen, kan det endast anses utgöra ett ”avgörande rörande äktenskapsskillnad”, i den mening som avses i artikel 2.4 i Bryssel IIa-förordningen om äktenskapsskillnaden har meddelats av en statlig domstol eller en myndighet, eller under denna myndighets kontroll. Av denna

dom framgår dock inte vilken intensitet och rättslig kvalitet en sådan kontroll måste ha.

- 18 Det är enbart om ett statligt organ medverkar konstitutivt som det kan säkerställas att den ”svagare” maken skyddas mot nackdelar i samband med äktenskapsskillnaden eftersom en domstol eller myndighet då kan förhindra äktenskapsskillnaden genom att avstå från statlig medverkan. Enligt den hänskjutande domstolen kan ingen annan bedömning göras i fråga om Bryssel IIa-förordningens tillämpningsområde, eftersom artikel 21.1 i Bryssel IIa-förordningen har sin grund i ståndpunkten att ett sådant skydd är att förvänta när ett avgörande rörande äktenskapsskillnad meddelas i en medlemsstat (se även skäl 21 i Bryssel IIa-förordningen).
- 19 Dessa överväganden talar emellertid för att den italienska äktenskapsskillnaden vid ett folkbokföringskontor enligt artikel 12 i lagdekret nr 132/2014 inte ska betraktas som en privat äktenskapsskillnad enligt Bryssel IIa-förordningen, eftersom den italienska tjänstemannen i civilståndsärenden uppenbarligen saknar den nödvändiga bedömningskompetens som krävs för detta.
- 20 Något som även talar för denna bedömning är att unionslagstiftaren vid tidpunkten för Bryssel IIa-förordningen utfärdande inte hade någon anledning att inkludera sådana former av äktenskapsskillnad genom överenskommelse som förekommer i Italien, eftersom detta då inte föreskrevs i medlemsstaternas lagstiftning. Eftersom det blev möjligt att få äktenskapsskillnad utan konstitutiv statlig medverkan långt efter det att Bryssel IIa-förordningen utfärdades, kan utgångspunkten därför inte vara att denna möjlighet ska omfattas av lagstiftarnas mål med artikel 21.1 i Bryssel-IIa-förordningen, närmare bestämt att en dom ska erkännas utan särskilt förfarande.
- 21 Genom rådets förordning (EU) 2019/1111 av den 25 juni 2019 om behörighet, erkännande och verkställighet av avgöranden i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar, och om internationella bortföranden av barn (EUT L 178, 2019, s. 1) (nedan kallad Bryssel IIb-förordningen) har unionslagstiftaren dessutom explicit reglerat den här typen av fall för perioden från och med den 1 augusti 2022. Enligt artikel 65.1 i Bryssel IIb-förordningen ska officiella handlingar och överenskommelser om bland annat äktenskapsskillnad som har bindande rättsverkan i ursprungsmedlemsstaten erkännas i andra medlemsstater utan att något särskilt förfarande krävs.
- 22 Som framgår av skäl 14 i Bryssel IIb-förordningen anser unionslagstiftaren att ett kriterium för att det ska anses röra sig om ett avgörande är att det har godkänts av domstol eller myndighet efter en prövning i sak. Med den nya förordningen vill unionslagstiftaren nu även inbegripa förfaranden där myndigheter är delaktiga på annat sätt – t.ex. enbart genom registrering. Av detta kan man dra slutsatsen att inte heller unionslagstiftaren anser att Bryssel IIa-förordningen är tillämplig i sådana fall och därmed inte heller i fråga om den italienska möjligheten att ansöka om äktenskapsskillnad på folkbokföringskontoret.

- 23 Vad gäller den andra frågan anser den hänskjutande domstolen att äktenskapsskillnaden enligt artikel 12 i lagdekret nr 132/2014 inte heller kan erkännas med stöd av artikel 46 i Bryssel IIa-förordningen. Till skillnad från i artikel 65.1 i Bryssel IIb-förordningen omnämns inte äktenskapsskillnad i denna bestämmelse, utan här behandlas enbart verkställbara officiella handlingar och överenskommelser. Detta kan dock inte avse äktenskapsskillnader där verkställbara officiella handlingar och överenskommelser saknas.
- 24 Den samlade bedömningen är att det varken av Bryssel IIa-förordningen eller av Bundesgerichtshofs nuvarande praxis helt klart framgår vilken tolkning som är korrekt och Bundesgerichtshof hänskjuter därför de båda frågorna för förhandsavgörande.

ARBETSDOKUMENT